

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A kék gazdaság innovációja: tengereink és óceánjaink növekedési és munkahely-teremtési potenciáljának feltárása

COM(2014) 254 final/2

(2015/C 012/15)

Előadó: **Seamus BOLAND**

Társelőadó: **Gonçalo LOBO XAVIER**

2014. május 13-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A kék gazdaság innovációja: tengereink és óceánjaink növekedési és munkahely-teremtési potenciáljának feltárása

COM(2014) 254 final/2.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2014. október 1-jén elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2014. október 15–16-án tartott, 502. plenáris ülésén (az október 15-i ülésnapon) 143 szavazattal 1 ellenében, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. A következtetések és ajánlások összefoglalása

1.1 Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság dokumentumát, melynek célja tengereink és óceánjaink munkahely-teremtési potenciáljának lehető legjobb kihasználása az innováción keresztül, különös hangsúlyt fektetve a tengeri biotechnológiára, az óceánenergetikára és a tengerfenék-bányászatra.

1.2 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki a magán- és az állami szektor által kezdeményezett intézkedések koordinációjának hiánya miatt, és megjegyzi, hogy hasonló feszültségek állnak fenn a tagállamok között. A tengereinkkel és a bennük rejlő lehetőségekkel kapcsolatos pontos információkhoz szükséges megfelelő adatok és adatrendszerek hiánya szintén akadályozza az innováció fejlesztését, a különböző tagállamok számos egyeteme és tudományos intézete által tett erőfeszítések ellenére is. Az EGSZB úgy véli, hogy ha nem sikerül megoldani ezeket a problémákat, azzal új munkalehetőségekhez való hozzáféréstől fosztjuk meg Európa polgárait.

1.3 Az EGSZB alapvetően fontosnak tartja az „Innovatív Unió” kiemelt kezdeményezést a kék gazdaság fejlesztéséhez, és javasolja, hogy az Európai Bizottság fokozottan támogassa azt, például a szükséges jogi háttér megerősítésével, valamint hosszú távú pénzügyi támogatással és a meglévő innovációs programokról szóló további tájékoztatással.

1.4 Az EGSZB határozottan ajánlja, hogy az Európai Bizottság és az egyes tagállamok sürgősen foglalkozzanak azokkal a hiányosságokkal, amelyeket az „Innovatív Unió” kiemelt kezdeményezés beazonosított.

1.5 Az EGSZB azt javasolja, hogy a dokumentum tudományos megközelítésével egyetemben a part menti turisztikai ágazati stratégiákat nemcsak a civil társadalom e tárgyú érdeklődésének megerősítése érdekében kellene integrálni a folyamatba, hanem azért is, hogy előnyt kovácsoljunk a folyamat két szemlélete közötti integrált együttműködésből.

1.6 Az EGSZB javasolja, hogy a part menti és szigeti közösségeket, amelyek jelenleg a hagyományos iparágak, köztük a halászat súlyos hanyatlásával küzdenek, teljes mértékben vonják be a kék gazdaság fejlesztésének minden szakaszába, hogy biztosítható legyen a kellő egyensúly a K + F és a turisztikai tevékenységek között, amelyek munkahelyeket és jólétet teremthetnek. Ezzel az ajánlással kapcsolatban az EGSZB rámutat, hogy a kék gazdaság által érintett minden közösségnek lehetővé kell tenni a részvételt az összes érdekelt fél közötti konstruktív párbeszédben. Ráadásul ezek a közösségek, és főként a szigetek nyilvánvaló lehetőségekkel rendelkeznek ezen a téren, és sajátosan járulnak hozzá a kék gazdaság innovációjához.

1.7 A kék gazdaság munkahelyteremtését ösztönző stratégiák kidolgozásának keretében elengedhetetlen, hogy szem előtt tartsuk az innovációt olyan területeken, mint a hajóépítés, az akvakultúra, a kikötői infrastruktúra és a halászat. Mivel egyre inkább meg kell felelnünk a különböző környezetvédelmi igényeknek, az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság által megfogalmazott valamennyi tengerpolitikai intézkedésnek az új környezetvédelmi követelményekhez való alkalmazkodásban rejlő munkahely-teremtési potenciálra összpontosítson.

1.8 Egyértelmű, hogy a jelenlegi politika keretében nagyon lassan fog nőni a foglalkoztatás a kék gazdaság innovációján keresztül. Ebben az összefüggésben az EGSZB határozottan ajánlja, hogy az Európai Bizottság törekedjen megállapodásra jutni az összes féllel egy olyan intelligens menetrenddel kapcsolatban, amely a stratégiák gyors megvalósítását lehetővé tevő intézkedésekre koncentrálna.

1.9 Amellett, hogy üdvözlí az Európai Bizottság által javasolt intézkedéseket, az EGSZB mély meggyőződése, hogy azok száma kevés, és a tagországok részéről nem mutatkozik kellő elkötelezettség. Ezzel kapcsolatosan 2016 előtt speciális EU-csúcstalálkozót kellene tartani a kék gazdaság innovációjáról, a tengerészetért és kapcsolódó területekért felelős miniszterek részvételével. A cél a kulcsfontosságú stratégiák rangsorolása, illetve végrehajtási ütemtervek meghatározása lenne, oly módon, hogy azok a tagállamok számára – adottságaikat figyelembe véve – kivitelezhetőek legyenek. Egyébiránt a 2015-re tervezett Kék Gazdaság Üzleti és Tudományos Fórumra az EGSZB a civil társadalom, köztük a munkavállalók és a társadalom peremére szorult csoportok megfelelő képviselőjét javasolja.

2. Indoklás és háttér

2.1 Az Európai Bizottság 2011-ben közleményt fogadott el a kék növekedésről⁽¹⁾, amely rámutatott arra a munkahely-teremtési potenciálra, melyet Európa óceánjainak, tengereinek és tengerpartjainak támogatása nyújt. Figyelmet szentelt annak a szerepnek is, amelyet az óceánenergetika játszhat a foglalkoztatási lehetőségek kibővítésében.

2.2 Jelenleg a becslések szerint az EU GDP-jének 3-5 %-a származik a tengeri ágazatból, mely mintegy 5,6 millió munkahelyet biztosít és 495 milliárd eurót termel az európai gazdaság számára. A külkereskedelem mintegy 90 %-a és az EU-n belüli kereskedelem 43 %-a zajlik tengeri úton. Az európai hajógyártási ágazat és a vele rokon iparágak a világ termelésének 10 %-át adják. Közel 100 000 hajót működtetnek szerte Európában a halászat és az akvakultúra ágazatában. Emellett egyéb újabb tevékenységek jönnek létre, például az ásványkitermelés és a szélenergia-termelés. (*The European Union explained: Maritime affairs and fisheries*, 2014, http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/en/fisheries_en.pdf).

2.3 Nyilvánvaló, hogy minden tagállamot és uniós intézményt aggodalommal tölt el, hogy tengereink nem fenntartható hasznosítása veszélyezteti a tengeri ökoszisztémák törekény egyensúlyát. Ez pedig megnehezíti a tengeri kezdeményezéseket, melyek célja, hogy több munkahelyet teremtsenek és hozzájáruljanak az Európa 2020 stratégiához.

2.4 Az Európai Bizottság is tisztában van az „Innovatív Unió” kiemelt kezdeményezés által azonosított gyengeségekkel, így a tudás alulfinanszírozottságával, a finanszírozáshoz való nehéz hozzáféréssel, a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok magas költségeivel, az interoperábilis szabványok irányába történő lassú haladással, a közbeszerzés nem hatékony alkalmazásával és a kutatásban való átfedésekkel. Az Európai Bizottság 2014. évi éves növekedési jelentésében meghatározott egyéb gyenge pontok a következők: az innováció terén a köz- és a magánszféra együttműködése még nem kielégítő, a kutatási eredmények az árukban és szolgáltatásokban alig jelennek meg, növekvő készséghiány.

⁽¹⁾ Kék növekedés. A fenntartható tengergazdálkodási és tengergazdasági növekedés lehetőségei, COM(2012) 494 final.

2.5 A tengerfenék jellemzőit – így a tengerfenék élőhelyeinek feltérképezését, a tengerfenék geológiáját és a tengerrel kapcsolatos egyéb ismeretlen elemeket – részletező adatok elérhetősége korlátozott, ami akadályozza a gyorsabb innovatív fejlesztést.

2.6 Ki kell emelnünk az európai bizottsági politika számos kezdeményezését, köztük:

- az adatok korlátozások nélküli elérését,
- az adatrendszerek integrációját,
- az európai tengerkutatási stratégia elfogadását.

2.7 A közös halászati politika reformja ellenére több ezer tengerparti település van hanyatlóban. Sokan közülük most úgy látják, hogy már nem tudnak versenyképesek lenni a tengeren, és jelentős támogatásra lenne szükségük halászfloottaik fejlesztéséhez. Hanyatlóban vannak a járulékos szolgáltatások is, például a hajóépítés, a karbantartás, illetve más kapcsolódó szolgáltatások nyújtása.

2.8 Az Európát körülvevő tengerek közé tartozik: az Adriai- és Jón-tenger, a Jeges-tenger, az Atlanti-óceán és az Ír-tenger, a Balti-tenger, a Fekete-tenger, a Földközi-tenger és az Északi-tenger.

3. Az európai bizottsági közlemény háttere

3.1 Május 8-án, csütörtökön az Európai Bizottság cselekvési tervet tett közzé „A kék gazdaság innovációja” címmel. A közlemény általános célja tengereink és óceánjaink növekedési és munkahely-teremtési potenciáljának feltárása. Egy sor kezdeményezést javasol az óceánokkal kapcsolatos tudás elmélyítése, a tengeri környezetben alkalmazandó új technológiákhoz szükséges készségek javítása, valamint a tengeri kutatás koordinálásának megerősítése terén. A terv a következő intézkedéseket javasolja:

- 2020-ig el kell készíteni a teljes európai tengerfenék digitális térképét.
- 2015 végéig létre kell hozni és működésbe kell léptetni egy, az egész „Horizont 2020”-at átfogó, a tengerkutatással és az államilag finanszírozott tengerkutatási projektekkel foglalkozó, valamint a lezárt projektek eredményeit megosztó információs platformot.
- Létre kell hozni egy, a kék gazdasággal foglalkozó üzleti és tudományos fórumot, amely bevonja a magánszektor, a tudósokat és a nem kormányzati szervezeteket a jövő kék gazdaságának alakításába, és amely lehetővé teszi az ötletek és eredmények megosztását. Az első ülésre a tengerek európai napjának a görögországi Pireuszban megrendezésre kerülő 2015. évi rendezvényeihez kapcsolódva kerül sor.
- Ösztönözni kell a kutatási, az üzleti és az oktatási ágazat szereplőit arra, hogy 2016-ig mérjék fel a tengeri ágazat jövőbeli munkaerejének szükségleteit és készségeit.
- Fel kell mérni, hogy a kutatási, a vállalkozási és az oktatási közösség legjelentősebb szereplői számára lehetséges-e egy, a kék gazdasággal foglalkozó tudományos és innovációs társulás (TIT) megalakítása 2020 után. A tudományos és innovációs társulások (TIT) az Európai Innovációs és Technológiai Intézet (EIT) részeként többféle módon ösztönözhetik az innovációt, például képzési és oktatási programokkal, a kutatástól a piacig vezető út megerősítésével, valamint innovációs projektek és üzleti inkubátorházak létrehozásával.

3.2 A kék gazdaságot alkotó egyes ágazatok közé tartozik az akvakultúra, a part menti turizmus, a tengeri biotechnológia, az óceánenergetika és a tengerfenék-bányászat.

3.3 Míg gazdasági szempontból a kék gazdaság 5,4 millió munkahely fenntarthatóságát biztosítja, bruttó hozzáadott értéke pedig mintegy 500 milliárd euró évente, meg kell jegyeznünk, hogy a tengeri biotechnológiát, az óceánenergetikát és a tengerfenék-bányászatot még tovább kell fejleszteni ahhoz, hogy a gazdaság számára nettó nyereséget termeljenek.

3.4 Az Európai Bizottság megítélése szerint ezen ágazatok mindegyike jelentős mértékben hozzájárulhat a kék gazdasághoz, mégpedig a következőképpen:

- A tengeri biotechnológia lehetőséget nyújt a tenger feltárására, az új víz alatti technológiák segítségével történő DNS-szekvenálás elvégzésére. A részt vevő uniós országok összessége olyan kritikus tömeggé áll össze, mely ösztönzi majd a nyereséges rés piacokat.
- Az óceánenergetika még fejlődő ágazat. Ha megfelelő módon kezeljük, megvan benne a lehetőség a megújuló energiára és az üvegházhatást okozó gázok csökkentésére irányuló célkitűzések elérésére. Az új innovatív technológiáknak köszönhető gazdasági növekedés lehetősége reális, tekintettel az eddig már elért eredményekre.
- A tengerfenék-bányászatban megvan a lehetőség a munkahelyteremtésre, tekintettel az óceán fenekén előforduló ásványi anyagok potenciálisan nagy mennyiségére. A környezetvédelmi aggályok kellő figyelembevétele mellett ezen ásványok kinyerése valószínűleg kitölti a piaci réseket ott, ahol az újrafeldolgozás nem lehetséges vagy nem megfelelő, vagy ahol a szárazföldi bányákra túl nagy terhek nehezednek. Bár még kicsi az ágazat, rendelkezik azzal a potenciállal, hogy fenntartható növekedést és munkahelyeket generáljon a jövő nemzedékei számára.

3.5 A kék gazdaság számára előnyös az EU „Innovatív Unió” kiemelt kezdeményezése, mely az innovációbarát környezet kialakítását célozza. Az új program, a Horizont 2020 értéke 79 milliárd EUR, az EU eddigi legnagyobb kutatási és innovációs programja.

3.6 A dokumentum emellett a kezdeményezés néhány gyenge pontjára is felhívja a figyelmet: a tudás alulfinanszírozottsága, a finanszírozáshoz való nehéz hozzájutás, a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok magas költségei, a lassú haladás az interoperábilis szabványok irányába, a közbeszerzés nem hatékony alkalmazása és az átfedések a kutatásban.

3.7 Az Európai Bizottság az alábbi intézkedéseket javasolja:

- 2014-től egy fenntartható folyamat létrehozása, amely biztosítja, hogy a tengeri adatok könnyen hozzáférhetők, interoperábilisak és felhasználási korlátozásoktól mentesek legyenek.
- 2020 januárjáig készüljön el az európai vizekre vonatkozóan a teljes tengerfenék többfelbontású térképe.
- 2015 végéig jöjjön létre egy az egész „Horizont 2020”-at átfogó, a tengerkutatással, valamint az államilag finanszírozott tengerkutatási projektekkel foglalkozó információs platform.
- 2015-ben kerüljön sor a kék gazdaság üzleti és tudományos fórum (blue economy business and science forum) első ülésére.
- A 2014–2016-os időszakban alakuljon meg egy tengeri ágazati szakképzettség-fejlesztési szövetség.

3.8 Az EGSZB megjegyzi, hogy az európai bizottsági dokumentum nem definiálja a „kék gazdaság”-ot. Hozzáteszi ugyanakkor, hogy az EU 2012. márciusi, „Az óceánokhoz, a tengerekhez és a tengerparti területekhez kapcsolódó fenntartható növekedéssel foglalkozó forgatókönyvek és e növekedés mozgatórugói” című harmadik időközi jelentése a következő meghatározást adja: „a kék növekedés az óceánokhoz, a tengerekhez és a tengerparti területekhez kapcsolódó intelligens, fenntartható és inkluzív gazdasági és foglalkoztatási növekedés”. A tengeri gazdaság az óceánokkal, tengerekkel és tengerparti területekkel kapcsolatos minden ágazati és ágazatokon átfelölő gazdasági tevékenységet felölel. Bár ezek a tevékenységek gyakran földrajzilag meghatározottak, ez a definíció magában foglalja a tengeri gazdasági ágazatok működéséhez szükséges legközelebbi közvetlen és közvetett támogató tevékenységeket is. Ezek a tevékenységek bárhol lehetnek, a tengerparttal nem rendelkező országokban is. A tengeri foglalkoztatásba minden olyan (teljes munkaidőben mért) foglalkoztatás beletartozik, mely az óceánokkal, tengerekkel és tengerpartokkal kapcsolatos fent említett tevékenységek eredménye.

4. Általános megjegyzések

4.1 A kék gazdaságban rejlő lehetőségek akkor valósulnak meg Európában, ha a tagállamok és az összes érdekelt fél, köztük a civil társadalom is aktívan részt vesz az olyan politikák és helyi megoldások kialakításában, amelyek képesek orvosolni az „Innovatív Unió” kiemelt kezdeményezés által azonosított, valamint a 2014. évi éves növekedési jelentésben részletesen felsorolt számos hiányosságot.

4.2 Az „Innovatív Unió” kiemelt kezdeményezés elengedhetetlen a kék gazdaság fejlesztéséhez. Ugyanakkor jelentősen több támogatásra és fejlesztésre lesz szükség, ha ki akarjuk aknázni tengereink gazdasági potenciálját.

4.3 Az Európai Bizottságnak az európai szemeszterrel összefüggésben biztosítania kell, hogy a tagállamok nemzeti reformterveinek általános politikái tükrözzék a kék növekedés prioritásait.

4.4 A nagyon is valószínű tengeri szennyezés, amelynek nagy része a szárazföldről származik, tényleges következményekkel bír a fenntartható kék gazdaság jövőjére nézve. A tengerfenék-bányászattal kapcsolatos környezetvédelmi aggályok, a jobb kikötői infrastruktúra szükségessége és a hajózási ágazat környezetminőségének javítása, amivel ha nem foglalkozunk azonnal, szintén korlátozni fogja a kék gazdaság foglalkoztatási lehetőségeit.

4.5 Az Európát érintő nagyobb gazdasági válság által sújtott part menti közösségek nehéz helyzete, illetve kék gazdaságtól való függése különös figyelmet igényel majd az uniós programokhoz, például a közös halászati politikához való fokozottabb kapcsolódások formájában.

4.6 Európában az óceánjaink és tengereink gazdasági értékének javítását célzó politikák és intézkedések széttagoltsága hátráltatta a fenntartható gazdaságok megvalósítását a különböző gazdasági kategóriákban. Az Európa és az USA, illetve más globális érdekeltel közötti, kék gazdaságra vonatkozó megállapodások szintén képesek növelni a foglalkoztatást.

4.7 A kék gazdaság a hajógyártás fejlődésétől függ, Európában mintegy 150 nagy hajógyár üzemel, melyek közül mintegy 40 van aktívan jelen a nagy tengerjáró kereskedőhajók világpiacán. Az Európai Unióban a (civil és katonai, hajógyártással és -javítással foglalkozó) hajógyárak közvetlenül megközelítőleg 120 000 embert foglalkoztatnak. Az európai bizottsági dokumentumnak részletesebben tükröznie kellene a hajózás hozzájárulását a kék gazdaság egészéhez.

4.8 A dokumentum tudományos megközelítésével egyetemben a part menti turisztikai ágazati stratégiákat nemcsak a civil társadalom e tárgyú érdeklődésének megerősítése érdekében kellene integrálni a folyamatba, hanem azért is, hogy előnyt kovácsoljunk a folyamat két szemlélete közötti integrált együttműködésből. Minden fejlesztést meghatároz az a követelmény, hogy alkalmazkodni kell a környezetvédelmi követelményekhez és meg kell határozni a lehetőségeket.

4.9 Az Európai Bizottság dokumentuma főként a tudományos kutatásra koncentrál, mely nyilvánvalóan elengedhetetlen a biztonságos ökoszisztéma fenntartásához, azonban egy integrált szemléletnek is jelen kellene lennie a politikák kidolgozása során. Ezért tudományosan meg kell határozni, hogy milyen hatással jár a tengerfenék-bányászat, és ennek eredményét minden politikai döntéshozatalba bele kell foglalni. Ahhoz, hogy pozitív hatással legyen a kutatás, a gazdasági szereplők és általában a társadalom számára, döntő fontosságú a tengerek megőrzésének szükségessége és annak gazdasági fenntarthatósága közötti megfelelő egyensúly megteremtése.

4.10 A kék gazdaság mindennemű elemzését gyengíti, ha nem fordítanak elegendő figyelmet a hagyományos kék gazdaságok, például a kis halász közösségek, a hajózás és a turizmus hanyatlására. Nem szabad megelégednünk az EU csökkenő költségvetésének hatásáról ebben az ágazatban.

4.11 Nem szabad veszélyeztetni a hagyományos ágazatok azon képességét, hogy hozzájáruljanak a foglalkoztatási helyzet javításához. Az akvakultúra terén az EU még mindig nem önálló a halkereslet kielégítésében. A hajógyártásban is óriási a lehetőség a foglalkoztatás növelésére. A kikötői infrastruktúra modernizálásának igénye, ha megvalósul, szintén jelentősen növeli a foglalkoztatási lehetőségeket.

4.12 Egyes tagállamok innovációs stratégiái már támogatják a fenntarthatóság és „az óceán mint nemzeti prioritás” elképzelését. Az ökohatékony tengeri szállítás helyes alkalmazása a határok nélküli tengeri térségben a tengerészeti ágazat jobb kihasználása érdekében, és integrálása a globális logisztikához igazodó kikötői logisztikába már szerepel például „Az intelligens szakosodásra vonatkozó nemzeti kutatási és innovációs stratégia 2014–2020” című portugál dokumentumban. Ez megmutatja a tagállamok ez iránti elkötelezettségét, valamint a „kék gazdaság” és Európa ezzel kapcsolatos vezető szerepének jelentőségét.

4.13 Az EGSZB meggyőződése, hogy az Európán belüli szigeteknek sajátos szerepük van a kék gazdaságban, az ágazat mindhárom, innovációs területként meghatározott részén, de főként az óceánenergetika terén. Az EGSZB ezért sürgeti az Európai Bizottságot, hogy közleményében fordítson kiemelt figyelmet az európai szigetekre, nemcsak a kék gazdaság e területekre gyakorolt kiemelt hatása miatt, hanem az innováció terén nyújtott hozzájárulásuk miatt is.

Kelt Brüsszelben, 2014. október 15-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Henri MALOSSE
